

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ

У. І. Нікітчук

ПСИХОЛОГІЧНЕ ТЕСТУВАННЯ

навчально-методичний посібник
до курсу «Психодіагностика»
для студентів спеціальності «Психологія»
факультету політико-інформаційного менеджменту

Острог
Видавництво Національного університету «Острозька академія»
2015

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Національного університету «Острозька академія»
(протокол № 6 від 17 грудня 2015 року)*

Рецензенти:

Л. В. Засєкіна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та соціальної психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

О. В. Матласевич, кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології та педагогіки Національного університету «Острозька академія».

Нікітчук У. І.

Н 62 Психологічне тестування : навчально-методичний посібник / У. І. Нікітчук. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. – 120 с.

ISBN 978-617-7328-15-4

У навчально-методичному посібнику подано інформацію щодо важливих аспектів психодіагностики, що стосуються розробки й адаптації психологічних тестів. Розглянуті питання проливають світло на основні змістові й формальні характеристики тестів, нормативи й рекомендації, які варто враховувати у процесі конструювання.

Навчально-методичний посібник адресовано студентам-психологам, які вивчають курс «Психодіагностика», а також тим, хто прагне зорієнтуватися в базових питаннях розробки й адаптації психологічних тестів і розпочати створення авторського психодіагностичного інструментарію.

УДК 159.92
ББК 88

ISBN 978-617-7328-15-4

© Нікітчук У. І., 2015
© Видавництво Національного університету
«Острозька академія», 2015

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
ТЕСТ ЯК ОСНОВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПСИХОДІАГНОСТИКИ	7
Поняття та види тестів у психодіагностиці	7
Комп'ютеризовані та комп'ютерні тести	9
Види особистісних опитувальників	11
Тестування особистості з метою профорієнтації	12
Концепція факторів інтелекту як основа відповідних тестів	22
Діагностика спеціальних здібностей особистості	25
ПІДГОТОВКА ДО КОНСТРУЮВАННЯ ТА АДАПТАЦІЇ ПСИХОЛОГІЧНОГО ТЕСТУ	29
Основні етапи конструювання тесту	29
Адаптація зарубіжних тестів	30
Характеристики досліджуваного, що можуть вплинути на результати тестування	33
ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЕФЕКТИВНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТЕСТІВ	36
Особливості різних типів шкал вимірювання	36
Поняття надійності тесту та її види	40
Валідність як комплексний показник ефективного тесту	43
Дискримінативність тесту та його окремих частин	48
Стандартизація та норми	49
РОЗРОБКА ЗАВДАНЬ ПСИХОЛОГІЧНОГО ТЕСТУ	53
Розробка теоретичного конструкту та специфікація майбутнього психологічного тесту	53

Формулювання завдань особистісного опитувальника	56
Розробка завдань для тестів інтелекту	60
Формулювання завдань для тестів досягнень	61
Пілотажне дослідження та математичний аналіз завдань тесту ...	63
КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	75
ДОДАТКИ	78

ПЕРЕДМОВА

Психодіагностика відноситься до тих дисциплін, вивчення яких є обов'язковим для здобуття диплому про вищу психологічну освіту. Проте, у більшості вузів України вона викладається як історія і практикум використання різних видів психодіагностичних методик. За кордоном психодіагностика досі вважається теорією і практикою проведення оцінки особистості чи діагностування психічних порушень засобами клінічної психології. Еквівалентом традиційного для нас розуміння психодіагностики є поняття «психологічне тестування» (psychological testing), вивчення якого передбачає оволодіння основами розробки психодіагностичного інструментію.

Прикра ситуація з українськими психологічними тестами, на якій особливо хочеться наголосити в передмові до цього видання, може бути пов'язана зі специфікою викладання курсу «Психодіагностика» у вузах. Під прикрою ситуацією мається на увазі те, що в усьому світі накопичено більше як столітній досвід розробки психодіагностичних інструментів, є ціла низка розробок, які можна вважати взірцевими, еталонними, досвід створення яких може бути взятий за основу розробки не менш потужних і потрібних методик, а в Україні знайти апробований тест рідною мовою, про який є прозорі відомості щодо його надійності, дискримінативності, валідності (не говорячи вже про нормативні показники) і досі важко.

Тим не менше, інтернет-сайти наповнені морем незграбно перекладених українською неапробованих методик, які знаходяться в легкому доступі і настільки широко використовуються навіть серйозними організаціями, що це просто таки лякає. Окремою болючою темою психодіагностики залишається й етика психодіагностичних досліджень, й відсутність будь-якого контролю над використанням і розповсюдженням

психологічних тестів, та все ж найбільш прикро за те, наскільки далеко знаходиться пересічний український психолог від розуміння того, що є ефективним психодіагностичним інструментом, як можна (і як не можна) розробляти авторські методики.

Варто зазначити, що програмою викладання дисципліни «Психодіагностика» в Національному університеті «Острозька академія» передбачено теоретичне й практичне засвоєння студентами основних засад конструювання психологічних тестів. Цей посібник укладено з метою розкриття тих базових питань діагностики, які безпосередньо пов'язані з теорією і практикою розробки методик для психологічного тестування.

Навчально-методичний посібник «Психологічне тестування» адресований, насамперед, студентам-психологам. Сподіваємося, що зацікавлений студент зверне увагу на посилення, що їх містить це видання, до більш фундаментальної літератури і продовжуватиме свої наукові розвідки у цьому напрямку, поглиблюючи розуміння матеріалу, запропонованого на сторінках цього посібника. Також видання може бути корисне тим, хто прагне зорієнтуватися в базових питаннях розробки формалізованих тестів, зробити перші кроки до створення авторського психодіагностичного інструментарію.

Для ілюстрації деякого теоретичного матеріалу посібника використано приклади із діагностичних розробок студентів-психологів НаУОА, що були здійснені протягом останніх двох років. Сподіваємося, що це надихне читача спробувати й себе в ролі відповідального автора!

Хочемо зазначити, що під час роботи над посібником виникали все нові й нові ідеї щодо розширення його змісту, тож сподіваємося, що це видання буде тільки першим і в подальшому вдосконалюватиметься. Очікую і наперед вдячна за зауваження та рекомендації до структури і змісту цієї навчально-методичної розробки. Висловлюю також подяку студентам за їх ідеї та прицільні запитання викладачу, – всі вони підштовхували до створення посібника, – а також колегам по кафедрі, які надихали і стимулювали до реалізації цього «проєкту».

ТЕСТ ЯК ОСНОВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПСИХОДІАГНОСТИКИ

- Поняття та види тестів у психодіагностиці.
- Комп'ютеризовані та комп'ютерні тести.
- Види особистісних опитувальників.
- Тестування особистості з метою профорієнтації.
- Концепція факторів інтелекту як основа відповідних тестів.
- Діагностика спеціальних здібностей особистості.

Поняття та види тестів у психодіагностиці

За Л. Бурлачуком, **тест** (англ. test – проба, випробування, перевірка) – **ансамбль стандартизованих, стимулюючих певну форму активності, виконання завдань часто обмежене в часі, результати яких піддаються кількісній (і якісній) оцінці і дозволяють установити індивідуально-психологічні особливості людини.**

Відповідно до цього визначення стає очевидним те, що тестом можна назвати лише той діагностичний інструмент, що відповідає ряду цілком визначених параметрів: узгодженість завдань, відповідність їх змісту вимірюваному конструкту, адекватна завданням вимірювання форма та спосіб пред'явлення завдань, здатність диференціювати досліджуваних, – усе це складає психометричні основи психодіагностики. Поетапна перевірка відповідності психодіагностичної методики згаданим параметрам дає змогу оцінити її якість та рекомендувати для використання на практиці.

Питання про види психологічних тестів широко висвітлене в доступній літературі з психодіагностики. Воно, як і багато інших, відноситься до розроблених питань, що не потребують

Навчальне видання

НІКІТЧУК Уляна Ігорівна

ПСИХОЛОГІЧНЕ ТЕСТУВАННЯ

**навчально-методичний посібник до курсу «Психодіагностика»
для студентів спеціальності «Психологія»
факультету політико-інформаційного менеджменту**

Редактор *І. Д. Пасічник*

Технічний редактор *Р. В. Свиначук*

Комп'ютерна верстка *Н. О. Крушинської*

Художнє оформлення обкладинки *К. О. Олексійчук*

Коректор *Ю. Г. Шабатіна*

Формат 60x84/16. Ум. друк.арк. 6,97. Наклад 100 прим. Зам. № 108–15.
Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура «BloknotC».

Оригінал-макет виготовлено у видавництві
Національного університету «Острозька академія»,
Україна, 35800, Рівненська обл., м. Острог, вул. Семінарська, 2.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи РВ № 1 від 8 серпня 2000 року.

Видавець СПД Свиначук Р. В.
Тел. (+38067) 771 28 70, e-mail: 35800@ukr.net.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи РВ № 27 від 29 липня 2004 року.